

Η απλοποίηση της ελληνικής γλώσσας και ο ποιητής Νικηφόρος Βρεττάκος (Φώτης Σχοινάς, Δρ. Φιλοσοφίας)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 4 Φεβρουαρίου, 2021

Στό παρόν σημείωμά μας θά έκθέσουμε τίς απόψεις τοῦ ποιητῆ Νικηφόρου Βρεττάκου σχετικά μέ τό μεῖζον θέμα τῆς ἀπλοποιήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας.

Γράφει λοιπόν ὁ Ν. Βρεττάκος σέ ἄρθρο του στήν *Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία* τῆς 14^{ης} Φεβρουαρίου 1982 μέ τίτλο «Ἐπάρχει ἀκόμα γλωσσικό;» τά ἐξῆς: «Αὐτό θά πρέπει νά ἐννοοῦσε ὁ κ. Καραμανλῆς μέ τίς γνωστές δηλώσεις πού ἔκανε μετά τήν ἀπόφαση γιά τήν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς: “Ὁ λαός ἔκαμε τό χρέος του καί μέ τήν αἴσθησή τοῦ μέτρου πού ἔχει, βρῆκε τή γλώσσα πού τοῦ πρέπει”. Πόσο συνεπῆς ὑπῆρξε ἡ στάση τοῦ λαοῦ μας ἀπέναντι σ’ αὐτό τό χρέος μᾶς τό δείχνει ἡ διαπίστωση ξένων μελετητῶν τῆς γλώσσας μας πού βεβαιώνουν πώς οἱ ξένες λέξεις πού ἔχουν μπολιασθεῖ στή γλώσσα μας εἶναι πολύ λιγότερες ἀπό ἐκεῖνες πού ἔχουν μπολιασθῆ σέ ἄλλες εὐρωπαϊκές γλώσσες. Κι ἀκόμη, τό πιά σπουδαῖο, πώς ἡ γλώσσα μας εἶναι τό φυσικό παιδί τῆς ἀρχαίας. Καί μόνο αὐτό, ἡ ἀντίστασή του στό γλωσσικό, θά πρέπει νά μᾶς κἀνη νά σταθοῦμε μέ σέβας μπροστά στόν ἐθνικό του αὐτό δυναμισμό καί νά σεβασθοῦμε τή γλωσσική ἐξέλιξη πού διέρχεται μέσα ἀπ’ αὐτό τόν λαό. Νομίζω πώς ἡ ἐπιβολή τῆς δημοτικῆς ἀπό τήν Πολιτεία, ὑπῆρξε μία, ὑψηλή βέβαια, ἐθνική πράξη, ἡ ὁποία ὅμως μεθοδικά δέν ὑπῆρξε ἀλάνθαστη. Ἐπάρχουν τόσοι ἄνθρωποι πού θά ἔπρεπε νά κληθοῦν πρῖν ἀπό κάθε νομοθέτημα, νά συντάξουν ἕνα ἐγχειρίδιο χρήσεως, μία γραμματική καθαρῆ, σαφῆ, σύγχρονη, γιατί ἀπό τόν καιρό τῆς Γραμματικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδη διέρρευσαν πολλές δεκαετίες καί ἡ γλώσσα ὡς ἕνας ζωντανός ὀργανισμός πού εἶναι, διαρκῶς ἐξελισσόμενη, ἦταν φυσικό νά ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἀπό τίς θέσεις τοῦ σοφοῦ γλωσσολόγου. Ἡ δημοτική ἐφοδιάζεται συνεχῶς μέ λέξεις ἀπό τήν καθαρῆ, πού κι’ ἂν ἀκόμη τήν ποῦμε νόθο παιδί τῆς ἀρχαίας δέν παύει νά προέρχεται ἀπ’ αὐτήν. Τό εὐέλκτο γλωσσικό μας ὄργανο, ὅπως τουλάχιστο τό μεταχειρίζονται ὠρισμένοι μας συγγραφεῖς, βρίσκεται πολύ κοντά στίς πηγές του καί δέν ἀποτελεῖ ἔγκλημα καθοσιώσεως ὁ μπολιασμός του μέ καινούργιες λέξεις, πού πολιτογραφοῦνται σ’ αὐτό, ἐνσωματωμένες στήν καθημερινή μας ὁμιλία. Ὅλα αὐτά τά γράφω, γιατί διαπιστώνω πώς κινδυνεύουμε νά ῥθοῦμε σέ ἀντίθεση μέ τό λαϊκό αἰσθητήριο πού ἔχει ἀποδειχθῆ σοφότερο ἀπό μᾶς τούς γραμματιζούμενους, ἂν δέν ἤλθαμε κιάλας. Ὁ λαός ἐξακολουθεῖ π.χ. νά χρησιμοποιεῖ σέ ὠρισμένες ἐκφράσεις του τή γενική τῆς τρίτης κλίσης – κι αὐτή ἀκόμη ἔχει ἐνσωματωθῆ στήν ὁμιλούμενη “τά στοιχεῖα τῆς φύσεως” ἢ “τό τέρας τῆς

φύσεως” πού είναι περισσότερο μουσικό και είχε περάσει στην καθημερινή όμιλία μας, ενώ εμείς με βάση αυτή την απλούστευση καταργούμε και όρολογικές ακόμη εκφράσεις, αρχίζοντας να γράφουμε π.χ. “πλαστογραφία μετά χρήσης” (αντί χρήσεως πολύ περισσότερο αφού διατηρούμε στην έκφραση τό “μετά”). Ένας νεοδογματισμός πάει να κυριαρχήσει στην γλώσσα μας, τείνοντας να της αφαιρέσει τη φυσικότητα σε εύλυγισία, γλαφυρότητα και μουσικότητα, πράγμα πού σημαίνει σε τελευταία ανάλυση περιφρόνηση προς τον ίδιο τον λαό με τό αλάνθαστο γλωσσικό του αισθητήριο πού σημαίνει μ’ έναν λόγο αντίδραση κι’ όχι πρόοδο. Έγιναν όλες σχεδόν οι δυνατές απλοποιήσεις στην όρθογραφία μας, πού κάποτε θά πρέπει να σταματήσουν κι αυτές, γιατί τό κέρδος θά είναι λιγότερο από την απώλεια πού θά έχουμε με την αλόγιστη απομάκρυνσή μας από τή γλωσσική μας παράδοση. Τώρα ή κυβέρνηση, με την συμφωνία και των άλλων κομμάτων, αποφάσισε την καθιέρωση του μονοτονικού, και πάλι χωρίς προμεθόδευση, πριν δηλαδή επανορθωθεί τό λάθος πού έκανε ή Πολιτεία καθιερώνοντας την δημοτική – την σύνταξη έννοω βοηθημάτων πού θά έβαζαν όρια στις επεμβάσεις του άνεύθυνου έσωγενοϋς μας τραμπουκισμού». (Παρατίθεται στό Άντωνίου Α. Άντωνάκου, “Η έθνική συμβολή του Νικηφόρου Βρεττάκου στην προστασία της έλληνικής γλώσσας” στό περιοδικό *Έλληνόραμα*, τεϋχος 92, Άπρίλιος 2012, σελ. 20-21).

Σχολιάζοντας τό άνωτέρω κείμενο του Νικηφόρου Βρεττάκου έχουμε να προβούμε στις έξης παρατηρήσεις. Κατ’ αρχήν δέν νομίζουμε ότι ισχύει σήμερα, ύστερα από σαράντα περίπου χρόνια, ή «άντίσταση του έλληνικού λαού στό γλωσσικό» και ότι «οι ξένες λέξεις πού έχουν μπολιασθεί στη γλώσσα μας είναι πολύ λιγότερες από εκείνες πού έχουν μπολιασθεί σε άλλες εύρωπαϊκές γλώσσες». Πριν τριάντα όκτώ -σαράντα χρόνια άναντίρρητα ίσχυαν οι άποφάνσεις του Ν. Βρεττάκου. Γιατί όμως ίσχυαν πριν από σαράντα χρόνια και σήμερα δέν ισχύουν; Πρώτον **λόγω της τεχνολογικής έκρήξεως και της άρρηκτα με αυτήν συνημμένης Άγγλικής γλώσσας**. Η τεχνολογία κυριαρχεί, ιδιαίτερα ή τεχνολογία της πληροφορικής, ή **εικόνα κυριαρχεί έναντι του λόγου** και ό όποιος έναπομείνας λόγος πού χρησιμοποιείται είναι διατυπωμένος, πρωτογενώς, στην άγγλική γλώσσα. Έπόμενο είναι να παρατηρείται άφ’ ενός μέν γενικώτερη, σε παγκόσμιο επίπεδο, **άποδυνάμωση της γλωσσικής ικανότητας, ιδιαίτέρως των νέων ανθρώπων**, άφ’ έτέρου δέ **άποδυνάμωση της έλληνικής γλώσσας** έναντι της πολιτισμικά ισχυρότερης άγγλικής γλώσσας. Άμεση άπόρροια αυτού είναι ή **καταιγιστική εισβολή άγγλικών λέξεων** και εκφράσεων ακόμη και στην καθημερινή γλωσσική επικοινωνία του μέσου Έλληνα, ό όποιος σημειωτέον μαθαίνει μεθοδικώτερα, άρα και άποτελεσματικώτερα τά Άγγλικά από ό,τι τά Έλληνικά. (Αυτό ισχύει όπωςδήποτε τουλάχιστον στις νεώτερες γενιές). Δεύτερον ή άποσκοράκιση από τή δημόσια ζωή και εκπαίδευση με τή μεταρρύθμιση των Ράλλη-Καραμανλή τό 1976 της λογίας γλωσσικής παραδόσεως και ή **υποβάθμιση έως έξάλειψη της διδασκαλίας των αρχαίων έλληνικών**. Τοϋτο είχε ως συνέπεια την **έξασθένιση της άντιστάσεως του έλληνικού λαού στό γλωσσικό**. Άναντίρρητα ή έλληνική

γλώσσα υπήρξε στή ροή τῶν αἰώνων ἄκρως “συντηρητική” καί ὁ μέσης μορφώσεως Ἑλλήνας εἶχε συναίσθηση τοῦ ἐνιαίου καί τῆς ἐνότητός της, ἔστω καί ἂν χρησιμοποιοῦσε ἑλλειπτικά καί ἐλαττωματικά τήν καθαρεύουσα στή δημόσια ζωή καί ἐκπαίδευση. Αὐτό τό νῆμα τῆς διαχρονικῆς ἐνότητος τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας κόπηκε ὀριστικά μέ τίς γλωσσικές μεταρρυθμίσεις τῶν Ράλλη-Καραμανλῆ τό 1976 καί Βερυβάκη-Παπανδρέου τό 1982. Ἔτσι, ὅταν ξέσπασε ἡ μεγάλη τεχνολογική ἔκρηξη τῆ δεκαετία τοῦ '90 καί δῶθε μέ ὅλα τά παρεπόμενά της στήν οἰκονομία, ὁ ἐλληνικός λαός βρέθηκε ἐντελῶς ἀθωράκιστος γλωσσικά - φυσικά καί ὄχι μόνο.

Βεβαίως ἡ καθιέρωση τῆς Δημοτικῆς «χωρίς ἀκρότητες» στό Δημόσιο βίο καί στήν ἐκπαίδευση δέν μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἦταν ἐσφαλμένη ἐνέργεια. Ἐσφαλμένη ἐνέργεια ἦταν πρῶτον ἡ ἐπικράτηση τῆς «κομματοπαγοῦς καί βαρβαρόπλαστης δημοτικῆς», ὅπως τήν περιέγραψε ὁ Γιάννης Καλλιόρης, στόν Δημόσιο λόγο (παραπέμπουμε τόν ἀναγνώστη στό ἐξαιρετικό βιβλίο τοῦ Γ. Καλλιόρη, *Ἡ ξύλινη γλώσσα*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997 γιά τήν δομή καί λειτουργία τοῦ ἀριστεροκομματικοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος πού τελικά ἐπεκράτησε στήν Δημόσια Διοίκηση καί στά ΜΜΕ καί ἐν γένει στό Δημόσιο λόγο τῆς μεταπολιτευτικῆς Ἑλλάδος) καί ἡ βάρβαρη, ὅπως τήν ἐχαρακτήρισε ὁ Κ. Τσάτσος, ἀπολάκτιση τῆς λογίας γλωσσικῆς παραδόσεως: «Ἀπό τό 1933 στρέφομαι ὀριστικά πρὸς τή δημοτική, χωρίς ποτέ νά θεωρῶ ξορκισμένη τήν καθαρεύουσα, τῆς ὁποίας τήν ὁμορφιά καί αἰσθάνομαι καί συχνά διαβάζω, καί ἀπό τήν ὁποία πολλά δανείζομαι, γιά νά ἐμπλουτίσω τή δημοτική μου. Θεωρῶ τόν διωγμό τῆς καθαρεύουσας πού τώρα ἐπιβάλλεται καί νομοθετικά ἀπό τήν Πολιτεία, μιά πράξη βάρβαρη, πού δέν ἐξηγεῖται παρά ὡς μέρος μιᾶς γενικώτερης τάσης νά καταλυθῆ ὁ πλοῦτος τῆς ἐλληνικῆς παράδοσης. Μπορεῖ μερικοί εἰδήμονες γλωσσολόγοι καί γραμματικοί νά συνεργοῦν σέ αὐτή τήν καταστροφή ἀπό μιά δογματική ἀκαμψία». (Κωνσταντίνου Τσάτσου, *Λογοδοσία μιᾶς ζωῆς*, τόμος δεύτερος, ἔκδοση τετάρτη, Ἀθήνα 2001, σελ. 625). **Ὁ σύγχρονος Ἑλλήνας μαθητής ἔπρεπε νά μάθει νά μιᾶ καί νά γράφει ὀρθά τή σύγχρονη Νεοελληνική κοινή ἢ Δημοτική χωρίς ἀκρότητες. Παράλληλα ὅμως ἔπρεπε νά ἐκπαιδευθεῖ εἰς τρόπον, ὥστε νά κατανοεῖ (μόνο νά κατανοεῖ, ἀλλά σέ βάθος καί ἐπάρκεια - ὄχι νά γράφει καί νά μιᾶ) τήν λόγια παράδοση. Ὁ παντελής ἐξοστρακισμός τῆς λογίας παραδόσεως ἀπετέλεσε βαρῦ, βαρύτατο πλήγμα στήν καθόλου γλωσσική ἀγωγή τῶν Ἑλλήνων ἀπό τή μεταπολίτευση καί ἐντεῦθεν.**

Πέραν τούτων τονίζουμε τό γεγονός τῆς σχεδόν ὀριστικῆς ἐξαφανίσεως τῆς τρίτης κλίσεως. Ἔτσι λέμε ἡ πόλη/τῆς πόλης, ἡ κυβέρνηση/τῆς κυβέρνησης, ἡ διοίκηση/τῆς διοίκησης κατά τήν πρώτη κλίση. Βέβαια στόν πληθυντικό παραμένει ἡ τρίτη κλίση: οἱ πόλεις/τῶν πόλεων, οἱ κυβερνήσεις/τῶν κυβερνήσεων, οἱ διοικήσεις/τῶν διοικήσεων. Ἔχουμε λοιπόν τήν ἐρμαφρόδιτη γραμματική κατάσταση τά φωνηεντόληκτα τῆς ἀρχαίας σέ -ις, -εως (ἢ πόλις τῆς πόλεως) στόν μέν ἐνικό νά κλίνονται κατά τήν πρώτη κλίση, στόν δέ πληθυντικό κατά τήν τρίτη. Βέβαια

ὀρισμένοι παλαιοὶ δημοτικιστὲς προσπάθησαν νὰ ἐπιβάλλουν τὴν πρώτη κλίση στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ. Ἔτσι, π.χ., ὁ Δ. Γληνὸς ἔγραφε (μερικές φορές ὄχι πάντοτε) οἱ ἀπόφασες, οἱ κυβέρνησες κλπ. Προσέκρουσαν ὅμως οἱ ἀκραιῶι δημοστικιστὲς στὴν γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ πού πεισματικά διετηρεῖτο ἡ τρίτη κλίση (τῶν κυβενήσεων καὶ ὄχι τῶν κυβερνησῶν, τῶν ἀποφάσεων καὶ ὄχι τῶν ἀποφασῶν). Διετηρήθη στὴν σύγχρονη κοινὴ νεοελληνικὴ ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ σέ -εως σέ περιορισμένη κλίμακα, ὅμως γενικά τείνει νὰ ἐκλείψει ὀριστικά. Εἶναι περισσότερο μουσικὸ ὅμως, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Ν. Βρεττάκος, τὸ «μετὰ χρήσεως» ἀπὸ τὸ «μετὰ χρήσης». Τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ τὸ «πάσης φύσεως» ἀπὸ τὸ «πάσης φύσης», τὸ «ἐπὶ κυβερνήσεως Σημίτη» ἀπὸ τὸ «ἐπὶ κυβέρνησης Σημίτη», τὸ «περὶ ἐκποιήσεως» ἀπὸ τὸ «περὶ ἐκποίησης», τὸ «ἐξ ἀποστάσεως» ἀπὸ τὸ «ἐξ ἀπόστασης». Παρατηροῦνται συχνὰ στὰ ΜΜΕ καὶ στὸν καθημερινὸ λόγο ἐκφράσεις ὅπως «ἐκτός δράσης», «ἐκτός φάσης», «ἄνευ ρήξης» πού ὁ Ν. Βρεττάκος θὰ χαρακτήριζε, τουλάχιστον μέ τὸ γλωσσικὸ αἰσθητήριο τῆς ἐποχῆς του, ὡς μὴ μουσικὲς, ὡς ἀντιαισθητικὲς ἐκφράσεις. Βέβαια τώρα οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς ἔχουν καθιερωθεῖ καὶ παγιωθεῖ κι ἔτσι φαίνονται φυσιολογικὲς στό γλωσσικὸ αἰσθητήριο τοῦ σύγχρονου Ἑλληνα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἄλλωστε ὅτι ἡ Γραμματικὴ τοῦ Μ. Τριανταφυλλίδη τίς ἀνωτέρω προθέσεις - ἐπὶ, περὶ, ἐκ, ἐκτός, ἄνευ καὶ μετὰ+γενικῆ, ἀλλὰ καὶ ἐντός, σύν, ὑπέρ - δέν τίς συγκαταλέγει στίς προθέσεις τῆς νεοελληνικῆς, ἐνῶ τίς χρησιμοποιοῦμε στὸν σύγχρονο δημόσιο, ἀλλὰ καὶ καθημερινὸ λόγο μας. (Βλ. Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ἰνστιτοῦτο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν. Ἰδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, *Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς Δημοτικῆς)*, ἀνατύπωση τῆς ἔκδοσης τοῦ ΟΕΣΒ (1941) μέ διορθώσεις, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 386). Καὶ σέ αὐτὸ τὸ σημεῖο, περὶ ἀπαρχαίωσεως τῆς Γραμματικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδη, ὁ Ν. Βρεττάκος εἶναι πολὺ εὔστοχος.

Ἡ τρίτη παρατήρηση πού ἔχουμε νὰ κάνουμε ἀναφέρεται στὴν **ἀπλοποίηση τῆς ὀρθογραφίας**. Εἶναι τόση ἡ ἐν λόγω ἀπλοποίηση, ὥστε ἓνα σύγχρονο παιδί θὰ θεωροῦσε ἀνορθόγραφο τὸν ποιητὴ μας πού γράφει «ὠρισμένος» καὶ ὄχι «ὀρισμένος», ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ σύγχρονη σχολικὴ Γραμματικὴ. Ὁ τύπος «ὠρισμένος» εἶναι μετοχὴ παρακειμένου τοῦ ὀρίζομαι, ὁπότε θὰ πάρει χρονικὴ αὔξηση καὶ θὰ γραφεῖ μέ ὠμέγα καὶ ὄχι μέ ὄμικρον ὅπως γράφεται σύμφωνα μέ τὴν ἐπικρατήσασα ἀπλοποιημένη ὀρθογραφία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι παλαιότεροι δημοτικιστὲς δοκιμογράφοι διατηροῦσαν τὴν ὑποτακτικὴ (χωρὶς βέβαια ὑπογεγραμμένη). Ὅθεν μερικοὶ μαθητὲς μου στό Λύκειο ρωτοῦσαν γιατί ὁ συγγραφέας γράφει «θά/νά κάνη», «θά/νά πῆ», «θά/νά πράξη» καὶ ὄχι «θά/νά κάνει», «θά/νά πεῖ», «θά/νά πράξει», ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ σύγχρονη Γραμματικὴ. Σημειωτέον ὅτι ὁ Ἀχιλλέας Τζάρτζανος εἶχε γράψει ἄρθρο μέ τίτλο «Καὶ ὅμως ὑπάρχει ὑποτακτικὴ στὴ Νεοελληνικὴ». Ὁμοίως τύπους, ὅπως «νεώτερος», «γενικώτερος», «λιγώτερος», ὅποιος ἐπιμένει νὰ τοὺς χρησιμοποιεῖ ἀντὶ τῶν ἐπισήμων «νεότερος», «γενικότερος», «λιγότερος» κινδυνεύει νὰ χαρακτηρισθεῖ ἀνορθόγραφος. Ὁμοίως ὅποιος χρησιμοποιεῖ τὸν τύπο «νά χαρακτηρισθῆ» ἀντὶ τοῦ «νά χαρακτηρισθεῖ». Σημειωτέον ὅτι τὸ θά λυθῆ/θά γραφῆ

προέρχεται από τό άπαρέμφατο τοῦ παθητικοῦ άορίστου λυθῆναι/γραφῆναι. Ὁ Ν. Βρεττάκος γράφει όρθότατα «**ἔγιναν όλες σχεδόν οἱ δυνατές άπλοποιήσεις στην όρθογραφία μας, πού κάποτε θά πρέπει νά σταματήσουν κι αυτές, γιατί τό κέρδος θά εἶναι λιγότερο από τήν άπώλεια πού θά ἔχουμε μέ τήν άλόγιστη άπομάκρυνσή μας από τή γλωσσική μας παράδοση**».

Άκόμη σχετικά μέ τήν άπλοποίηση τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ό Ν. Βρεττάκος προσυπέγραψε τό ἐξῆς κείμενο πού συνετάχθη από τήν «Διακήρυξη τῶν Ἑλλήνων Συγγραφέων»: «Πιστεύαμε πώς ἡ πράξη τῆς Πολιτείας μέ τήν όποία, πρίν λίγα χρόνια, άναγνώρισε τήν δημοτική ως τήν μοναδική γλώσσα τοῦ ἔθνους μας σήμερα, θά λύτρωνε τόν λαό μας από τήν μάστιγα ενός πολιτικοποιημένου μάλιστα, γλωσσικοῦ ζητήματος καί θά ἦταν ἡ άπαρχή μιᾶς βαθύτερης μελέτης καί γνώσης τῆς γλώσσας, μιᾶς συνειδητότερης χρήσης καί γραφῆς τῶν λέξεων της. Ἄντί γι' αυτό, μέ λύπη μας εἶδαμε νά δημιουργῆται τεχνητά, άμέσως, ἕνα νεόμορφο γλωσσικό πρόβλημα, τό πρόβλημα τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων στόν γραπτό λόγο καί μαζί μ' αυτό, νά συζητῆται κιόλας τό θέμα τῆς γραφῆς τῶν λέξεων από μερικούς - δηλαδή ἡ πλήρης ἐξάρθρωση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Κι ἐκεῖνοι πού δημιούργησαν τό πρόβλημα αυτό, φρόντισαν νά τό πολιτικοποιήσουν, χωρίς ν' αντιλαμβάνονται ότι ἀναθέτοντας στην Πολιτεία πάλι τή λύση του, ἀνελάμβαναν ἀπέναντι στό Ἔθνος βαρύτατη εὐθύνη. Κι ἔτσι ἔχουμε νέα γλωσσική ἐμπλοκή στην Ἑλλάδα. Ἐπειδή ὅμως: 1. οἱ λέξεις, ὅπως μᾶς τίς παρέδωσαν οἱ πατέρες τοῦ Δημοτικισμοῦ γράφονται ἔτσι ἐπί 2000 χρόνια, ἔχοντας κρυσταλλώσει παράδοση ἀξιοσέβαστη, άκόμη κι από τούς ξένους· 2. τό πώς θά γράφονται οἱ λέξεις εἶναι πάντοτε ἀρμοδιότητα ἀποκλειστική τῶν συγγραφέων ενός τόπου καί ποτέ ἄλλων παραγόντων τῆς ζωῆς· 3. τό κύριο χρέος μας σήμερα εἶναι νά μάθουν νά μιλοῦν καί νά γράφουν οἱ Ἑλληνες σωστά τήν παραδομένη δημοτική· 4. οἱ άπλοποιήσεις τῆς γλώσσας μας τά τελευταῖα χρόνια περιόρισαν στό ἐλάχιστο τίς δυσκολίες τονισμοῦ τῶν λέξεων της, διακηρύσσουμε ότι: Δέν δεχόμαστε όποιαδήποτε ἀλλαγή στην γραφή τῶν λέξεων τῆς γλώσσας μας καί θά συνεχίσουμε νά γράφουμε καί νά τυπώνουμε τά βιβλία μας μέ σέβας πρὸς τήν ζωντανή γλωσσική παράδοση καί τήν πλήρη μορφή τῶν λέξεων, ὅπως μᾶς δίδαξαν οἱ πατέρες τοῦ δημοτικισμοῦ καί οἱ μεγάλοι Νεοέλληνες συγγραφεῖς». Ἀκολουθοῦν οἱ ὑπογραφές τῶν συγγραφέων, μεταξύ τῶν όποίων καί τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου. (Παρατίθεται στό Ἀντωνίου Α. Ἀντωνάκου, “Ἡ ἔθνική συμβολή τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου στην προστασία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας” στό περιοδικό *Ἑλληνόγραμμα*, τεῦχος 92, Ἀπρίλιος 2012, σελ. 21-22).

Στό άνωτέρω κείμενο ἔχουμε νά κάνουμε τό ἐξῆς σχόλιο σχετικά μέ τήν πολιτικοποίηση τῆς γλώσσας. Κατά τή Μεταπολίτευση δημιουργήθηκε από τό ΠΑΣΟΚ καί τά άριστερά κόμματα ἕνας κομματικός γλωσσικός κώδικας δηλωτικός τῆς πολιτικοϊδεολογικῆς ταυτότητας αὐτοῦ πού τά χρησιμοποιεῖ. Σημειωτέον ότι, ἂν μή καθ' ὀλοκληρίαν ἀλλά ἐν πολλοῖς, καί ἡ ἐκσοπακισμένη Νέα Δημοκρατία υἱοθέτησε τόν γλωσσικό αυτό κώδικα. Ἔτσι ἔχουμε τίς λέξεις «κάλεσμα» καί «μάζωξη» άντί

τών λογιωτέρων «πρόσκληση» και «συγκέντρωση» αντίστοιχα. Επίσης παρατηρείται ή αλλαγή του τονισμού σε όρισμένα ουσιαστικά στην γενική του ένικου. Έτσι, π.χ., έχουμε του «πανεπιστήμιου» αντί του «πανεπιστημίου», του «άνθρωπου» αντί του «άνθρώπου», του «συμβούλιου» αντί του «συμβουλίου». Επίσης παρατηρείται χρησιμοποίηση λαϊκωτέρων τύπων των ονομάτων των μηνών. «Ίούλης» αντί «Ίούλιος», «Ίούνης» αντί «Ίούνιος», «Μάης» αντί «Μάϊος», «Μάρτης» αντί «Μάρτιος», «Σεπτέμβρης» αντί «Σεπτέμβριος» κλπ. Ακόμη έχουμε αντικατάσταση της καταλήξεως -ως των λογίων επιρρημάτων με την κατάληξη -α. Π.χ. «ακόλουθα» αντί «ακολούθως», «έπόμενα» αντί «έπομένως», «πιθανά» αντί «πιθανώς». (Βλ. Γιάννη Μπασλή, *Κοινωνιογλωσσολογία*, έκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2000, σελ. 73-74). Επόμενο τουτού είναι ή συχνά παρατηρούμενη σύγχυση μεταξύ του «άμεσα» και του «άμέσως». «Άμεσα» (αντίθετο του έμμεσα) σημαίνει άπευθείας χωρίς τή μεσολάβηση άλλου και μπορούμε νά πούμε ότι είναι αντίστοιχο του άγγλικού «directly», ενώ τό «άμέσως» σημαίνει πάραυτα και είναι αντίστοιχο του άγγλικού «immediety».

Τό έρμαφρόδιτο, αλλά συχνό και γενικά επικρατούν φαινόμενο είναι ότι έν πολλοίς χρησιμοποιείται σύνταξη τής καθαρεύουσας σε πλείστες όσες έκφράσεις τής δημοτικής. Έτσι π.χ. έχουμε τή φράση «Προτάθηκε νά γίνει μηχανισμός παρακολούθησης έφαρμογής του μνημονίου» (τό παράδειγμα είναι πραγματικό, είλημμένο από τά ΜΜΕ), ενώ ή γνήσια σύνταξη στην δημοτική θά ήταν: «προτάθηκε νά γίνει/νά συγκροτηθεί μηχανισμός πού θά παρακολουθεϊ τήν έφαρμογή του μνημονίου». Ο Γιάννης Μπασλής αναφέρει στο άνωτέρω μνημονευθέν βιβλίό του στη σελίδα 74 τό έξής χαρακτηριστικό παράδειγμα από άριστερό περιοδικό: «Η διαμόρφωση σήμερα ενός κλειστού κυκλώματος άναπαραγωγής τής αντίληψης τής πολιτικής τής ούράς των κομμάτων τής παραδοσιακής άριστεράς...»

Ο Γιάννης Καλλιόρης συμπυκνώνει σχετικά μέ τό άριστεροκομματικό γλωσσικό ιδίωμα: «Στό γραμματικο-συντακτικό πεδίο, τά κύρια χαρακτηριστικά της είναι δύο: α) Η όνοματοποίηση τής ρηματικής φράσης, δηλαδή ό έγκλωβισμός τής ρηματικής ένέργειας (ή όποία δίνει εύκνησία, ζωντάνια και άκρίβεια στον λόγο, προσδιορίζοντας συγχρόνως τό ύποκείμενο και τόν χρόνο) στό ουσιαστικό, πράγμα πού δημιουργεί έμπλοκή στη ροή και συχνά συνεπάγεται άλλεπαλληλία άλληλεξαρτημένων γενικών, οι όποιες κουβαριάζουν τή φράση. Παράδειγμα τής πιο άπλης μορφής: ή προσπάθεια αντιμετώπισης τής κατάστασης, όπου στό αντιμετώπισης συμπιέζεται ρηματική ένέργεια πού έλευθερώνεται όταν πούμε: ή προσπάθεια νά αντιμετωπιστεί ή κατάσταση (ή νά αντιμετωπίσουμε, ή έστω για τήν αντιμετώπιση)· παράδειγμα κακοθέστερης μορφής: ή έκθεση των λόγων άρνησης ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων τής μέτρησης τής ραδιενέργειας. β) άτεγκτη μονοτυπία: βίαιος έκδημοτικισμός δι' έξομώσεως των άνομοίων, έξοβελισμός ζωντανών λογίτροπων λέξεων, τρόπων και καταλήξεων, μέ σκοπό τήν πλήρη γραμματική όμοιομορφία, τήν άπόλυτη "έξομάλυση", πού είναι πάγιο στοιχείο κάθε ολοκληρωτικής νοοτροπίας, και πού έδώ, όπως παντού, συνιστά τή χειρότερη μορφή

άνωμαλίας. Ο συνδυασμός τών δύο αυτών χαρακτηριστικῶν καταλήγει σέ ἄγαρμπη συγκόλληση δημοτικῆς μορφολογίας καί λογίας συντάξεως, δηλαδή σέ μία καθαρεύουσα μεταμφιεσμένη σέ δημοτική, πού συγκεντρώνει τά μευνεκτήματα τών δύο μορφῶν χωρίς τά πλεονεκτήματά τους». (Γιάννη Καλλιόρη, *Ἡ ξύλινη γλώσσα*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997, σελ. 251-252).

Ἐκεῖ ὅμως πού ἡ ἀπλοποίηση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας πῆρε καταλυτικό καί ὀλέθριο χαρακτήρα εἶναι **ἡ κατάργηση τοῦ πολυτονικοῦ καί ἡ ἐπιβολή τοῦ μονοτονικοῦ τρόπου γραφῆς**. Ὁ Νικηφόρος Βρεττάκος γράφει ἐπ' αὐτοῦ: «Ἐπερτιμήθηκε ἡ ἄποψη, ὅτι τό μονοτονικό διευκολύνει τούς μαθητές, κάτι πού, ἴσως, εἶναι ἀντιπαιδαγωγικό. Ὑπάρχει ἄλλωστε καί μία παράδοση πού ἐκφράζει τήν ἄποψη μεγάλων παιδαγωγῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιμένουν ὅτι **τό παιδί πρέπει νά κοπιάζει γιά νά γίνη ἄνθρωπος ἰκανός, ὥστε στήν ζωή του νά ἀντιμετώπιση ὅλες τίς ἀντιξοότητες**. Ὑποστηρίχθηκε, ἐπίσης, ὑπέρ τοῦ μονοτονικοῦ καί ἡ ἄποψη ὅτι διευκολύνονται οἱ τυπογράφοι καί οἱ στειχειοθέτες, γενικά καί ὅτι οἱ ἐκδόσεις, πάλι γενικά, γίνονται οἰκονομικώτερες. Παραγνωρίσθηκαν, ὅμως, οἱ λόγοι πού ἐπέβαλαν στούς Ἀλεξανδρινούς χρόνους τήν καθιέρωση τῶν τόνων, οἱ ὁποῖοι ἰσχύουν καί σήμερα. Πολλές φορές, τά γραπτά μου δέν διαβάζονται σωστά ὅταν τυπώνονται στό μονοτονικό. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι θά ἐπαναξετασθῇ μελλοντικά τό θέμα καί ὅτι θά ἐπικρατήσουν σωφρονέστερες ἀπόψεις». (Παρατίθεται στό Ἀντωνίου Α. Ἀντωνάκου, “Ἡ ἐθνική συμβολή τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου στήν προστασία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας” στό περιοδικό *Ἑλληνόγραμμα*, τεῦχος 92, Ἀπρίλιος 2012, σελ. 22-23).

Πολύ εὔστοχα τονίζει ὁ Ν. Βρεττάκος τήν παιδαγωγική διάσταση τοῦ θέματος. Ὁ μεγαλύτερος νεώτερος παιδαγωγός ὁ John Dewey ἀνέπτυξε τή **θεωρία μαθήσεως διά τῆς ἐπιλύσεως προβλήματος**. (Learning by solving a problem). Ὁ δάσκαλος φέρνει τά παιδιά μπροστά σέ ἕνα πρόβλημα, σέ μία προβληματίζουσα κατάσταση, καί τά ἐξωθεῖ στήν ἐξεύρεση τῆς προσφορότερης λύσεως. Τό πρόβλημα, ἡ προβληματική κατάσταση, δέν πρέπει νά εἶναι οὔτε ὑπερβολικά δύσκολη οὔτε ὅμως εὔκολη, διότι ἀκυρώνεται ἡ διαδικασία αὐτή τῆς μαθήσεως. Τό πρός ἐπίλυση πρόβλημα πρέπει στήν ἀρχή νά εἶναι **μέσης δυσκολίας**, ἡ ὁποία θά κλιμακώνεται ἀναλόγως πρός τήν μαθησιακή πρόοδο τοῦ μαθητῆ. Γενικά ὁ John Dewey ἀπορρίπτει τίς ὑπερβολικές διευκολύνσεις στή διαδικασία τῆς μαθήσεως, διότι αὐτές **οἱ διευκολύνσεις ἀδυνατοῦν νά κινητοποιήσουν τόν μαθητή· ἀντιθέτως τόν ἀδρανοποιοῦν καί τελικά τόν ἀποχαυνώνουν**. Ἐπίσης ὁ John Dewey ὑποστηρίζει ὅτι τό **μοντέρνο σχολεῖο δέν πρέπει ἀπλῶς νά εἶναι μία προετοιμασία γιά τή ζωή, ἀλλά ἡ ἴδια ἡ ζωή ἐν μικρογραφία**. Ἡ ζωή ὅμως παρουσιάζει πολλές δυσκολίες καί ἀντιξοότητες. Ὅμοίως καί τό σχολεῖο πρέπει νά παρουσιάζει καταστάσεις δυσκολίας καί ἀντιξοοτήτων, ὥστε τό παιδί νά ἐκπαιδεύεται στήν ζωή. Ἀκόμη οἱ ὑπερβολικές διευκολύνσεις στή μάθηση ὀδηγοῦν στήν οἰκειοποίηση τῆς ἀρχῆς τῆς ἥσσοнос προσπάθειας ἀκόμη καί

στή μετέπειτα ζωή. Βλέπουμε λοιπόν πόσο εϋστοχος παιδαγωγικά είναι στην ανωτέρω επισήμανσή του ο Ν. Βρεττάκος, μολονότι δέν υπήρξε επαγγελματίας παιδαγωγός.

Στό θέμα πού θίγει σχετικά μέ τήν διευκόλυνση τῶν τυπογράφων καί τῶν στοιχειοθετῶν ἀπό τήν ἐφαρμογή τοῦ μονοτονικοῦ ἔχουμε δύο παρατηρήσεις. Πρῶτον ἡ Ἑλληνική Πολιτεία στήν περίπτωση πού υἰοθέτησε τό ἀνωτέρω κίνητρο γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ μονοτονικοῦ φάνηκε ιδιαίτερα μικρόψυχη καί κοντόφθαλμα χρησιμοθηρική, καταστάσεις ἐνδεικτικές τῆς ἐπικρατούσης τότε καί ἐπακολουθησάσης μετέπειτα γενικώτερης παρακμῆς. Ἄλλωστε κατά τόν Ἀριστοτέλη *“τό ζητεῖν πανταχοῦ τό χρήσιμον ἤκιστα (=πάρα πολύ λίγο) ἀρμόττει τοῖς μεγαλοψύχοις καί ἐλευθερίοις”* (Πολιτικά, 1338 b 2-4). Δεύτερον ἡ σύγχρονη τεχνολογία ἔχει ἐπιλύσει τό πρόβλημα καί ἡ ἐπιβάρυνση γιά τή χρήση τοῦ πολυτονικοῦ εἶναι πλέον ἀμελητέα.

Ἡ φθορά ὅμως πού προκάλεσε τό μονοτονικό στήν ἑλληνική γλῶσσα ἦταν ἀνυπολόγιστη. Αναμφιβόλως τό μονοτονικό σύστημα ἀποτελεῖ θρυαλλίδα στήν ἱστορική γραπτή παράδοση τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας καί βίαιη ρήξη τῆς ἱστορικῆς συνέχειάς της. **Ἄλλοιώνει θανάσιμα τό γλωσσικό αἰσθητήριο τῶν Νεοελλήνων καί ἀποκόπτει τίς νεώτερες γενιές ἀπό τήν παραδεδομένη γλωσσική μορφή τῶν παλαιότερων φάσεων τῆς ἐνιαίας γλῶσσας μας.** Ἐπί πλέον θά τολμοῦσα νά πῶ ὅτι προσβάλλει βάνουσα τήν ἴδια τήν αἰσθητική τοῦ γραπτοῦ ἑλληνικοῦ λόγου.

Καθ’ ὅλη τή Μεταπολίτευση ἔγιναν πολλές ἀπλουστεύσεις στήν ἑλληνική γλῶσσα πού ἀλλοίωσαν τή φυσιογνωμία της, τή μορφολογία καί τή συντακτική δομή της. Σέ αὐτό συνέβαλε καί ὁ πλήρης ἐξοστρακισμός τῆς λογίας γλωσσικῆς παραδόσεως, ἡ ὁποία λογία μορφή τῆς Νεοελληνικῆς γλῶσσας ἐτέλει ὡς ἀνάχωμα στή γλωσσική ἐξάρθρωση. Δεδομένου ὅτι **ἡ δημοτική δέν διαθέτει τήν αὐστηρότητα καί ἀκρίβεια τῆς καθαρεύουσας ἢ σύγχυση καί ἢ γλωσσική πλαδαρότητα (καί ἢ παρεπόμενη αὐτῆς διανοητική πλαδαρότητα) ἦσαν ἀναπόφευκτες.** Γιά νά δοῦμε ὅτι ὄντως ἡ δημοτική δέν διαθέτει τήν ἀκριβολόγο σήμανση τῆς καθαρεύουσας, ἄς ἐξετάσουμε τήν ἐξῆς φράση: «Τό μνημόνιο ἀποκρύφθηκε ἀπό τήν κυβέρνηση». Μέ τή φράση αὐτή τί ἐννοοῦμε; ὅτι ἡ κυβέρνηση ἀπέκρυψε τό μνημόνιο ἢ ἄλλοι ἀπέκρυψαν τό μνημόνιο ἀπό τήν κυβέρνηση; Ἀμφότερα δυνατόν νά ἰσχύουν. Ἡ καθαρεύουσα μπορούσε νά ἀποδώσει μέ ἀκρίβεια τήν πραγματική σήμανση τῆς φράσεως: «τό μνημόνιον ἀπεκρύβη ὑπό τῆς κυβερνήσεως» ἢ στήν δεύτερη σήμανση «τό μνημόνιον ἀπεκρύβη ἀπό τήν κυβέρνησιν». Μέ ἄλλους λόγους τό ποιητικό αἷτιο δέν μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ μέ ἀκρίβεια στήν δημοτική. **Ἡ δημοτική χωρίς τήν καθαρεύουσα ἔμεινε ὀρφανή καί ἀπροστάτευτη.** Ἡ, ἂν θέλετε, ἡ καθαρεύουσα καί ἡ δημοτική υπῆρξαν οἱ δύο φυσικές κόρες τῆς ἀρχαίας. **Ἡ συμπόρευσή τους ἦταν ὠφέλιμη τόσο γιά τίς ἴδιες ὅσο καί γιά τό νεοελληνικό ἔθνος.** Ἡ

όριστική επικράτηση της δημοτικής, περίεργο και όμως πραγματικό φαινόμενο, αποδυνάμωσε την ίδια την δημοτική! Αν άμφιβάλετε, συγκρίνετε την δημοτική του Δ. Γληνού, του Γ. Κορδάτου, του Α. Δελμούζου, του Ί. Κακριδή ή ακόμη του Ί. Θεοδωρακόπουλου, Κ. Τσάτσου, Π. Κανελλόπουλου, Χρ. Μαλεβίτση με τη δημοτική της σύγχρονης Έλληνικής Δημοσίας Διοικήσεως, των ΜΜΕ, ακόμη και της Δικαιοσύνης και όρισμένων Πανεπιστημιακών. Φυσικά και ο ρεμβασισμός των άκρικών δημοτικιστών, υπαγορευόμενος και από πολιτικούς λόγους, συνέβαλε σ' αυτή την «κομματοπαγή και βαρβαρόπλαστη δημοτική» (Γ. Καλλιόρης) ή, άλλως, τά «κορακίστικα» κατά τον Όδυσσέα Έλύτη. Βεβαίως και **ο Έλληνικός λαός έμεινε άθωράκιστος γλωσσικά (φυσικά και όχι μόνο) στη δίνη της ισοπεδωτικής παγκοσμιοποιήσεως.**

Θά κλείσουμε με τά λόγια του Γ. Καλλιόρη: «Άδυνατώντας τό Πασόκ νά κάνει τίς ιδέες πράξη, κατέληξε νά κάνει ιδεολογία τή γλώσσα...Έξ ού και ή στομφώδης στερεοτυπία της πολιτικής συνθηματολογίας στά μέτρα ενός κορδωμένου μικροαστικού λαϊκισμού αλλά και ή γλωσσική παιδεία μειωμένων άπαιτήσεων στην έκπαίδευση, ή γενική χαλαρότητα ως προς την γραμματοσυντακτική όρθοέπεια, οί γραμματικές “άπλοποιήσεις” και ή λεξιλογική συρρίκνωση, καθώς και ή συγχώνευση των έπιπέδων του λόγου επί τη βάσει της προφορικής καθημερινότητας - και γενικά ή έξεζητημένη άπλότητα πού άγγίζει τά όρια του έπιτηδευμένου πρωτογονισμού, **άποτόκου της διάχυτης - όσο κι άνομολόγητης - νοοτροπίας, πώς όσο φτωχότερη είναι ή γλώσσα, τόσο πιο κοντά στον λαό βρισκόμαστε** » (Γ. Καλλιόρη, ό.π., σελ. 99 και 104).

(Πηγή: antifono.gr)